

Период обучения в основной школе автор определяет, как критический этап в жизни учеников, характеризующееся резкими изменениями на биологическом, физиологическом, психическом и психологическом уровнях, который требует социально-педагогического контроля и поддержки.

Ключевые слова: подростки, жестокость, жестокое обращение учащихся основной школы.

Oliinyk V. Psycho-social Characteristics of Secondary School Pupils Prone to Violent Behavior

The paper examines the problem of violent behavior secondary school pupils, review, analysis, generalization the scientific literature about psychological and social characteristics adolescent. The author considers meaningful and described concept „adolescent”, „violent behavior”, „violent behavior secondary school pupils”, etc.

Today appeal to this topic is primarily due to the current stage of development of the Ukrainian state, which is characterized by instability, financial and economic crisis, destabilization policy, the decline of social life, the devaluation of ideological, cultural and spiritual values and military events taking place in the east of the country and demonstrate hostility and aggression at the international level, particularly acute activating different forms of deviant behavior, including the phenomenon of student violence.

The relevance of prevention of violent behavior of secondary school pupils due to its ability to develop and transformation in stable personal characteristics, which reduces the possibilities of socialization and full realization of personal potential. The need to study adolescent aggression is defined as age specific because this age is characterized by complex biological, psychological and social changes.

Key words: adolescent, violent, violent behavior of secondary school pupils, psychological and social characteristics adolescent.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рижанова А. О.

УДК 378.37:316.614

С. В. Сечка

**ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
У ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА ОБ'ЄДНАННЯХ**

В умовах реформування усіх ланок українського суспільства вивчення проблем соціалізації студентської молоді має важливе

теоретичне й практичне значення. Для збереження стабільності та подальшого розвитку суспільства необхідно формувати особистість, якій притаманна активність, соціальна мобільність, професійна компетентність, висока здатність адаптуватися у складних ситуаціях, самостійність у прийнятті рішень, відповідальність. В цілому, система вищої освіти має здійснювати підготовку висококваліфікованих спеціалістів, конкурентоспроможних на ринку праці, що здатні швидко адаптуватися до професійно-трудова умов. Однак, все частіше вчені погоджуються із думкою про неможливість підготувати всебічно розвинену особистість лише у рамках навчально-виховного процесу, оскільки позанавчальний процес несе в собі невичерпний потенціал соціалізаційних можливостей. У соціалізації студентської молоді беруть участь багато агентів, інститутів, на неї впливають найрізноманітніші фактори. Особливе місце у цьому процесі належить студентським громадським організаціям.

Аналіз розробленості проблеми дозволяє стверджувати, що існує значний ряд публікацій, присвячених проблемам соціалізації молоді, у тому числі й студентській. Загальні питання соціалізації особистості знайшли відображення у дослідженнях Г. Андрєєнкової, Л. Буєвої, І. Кона, А. Мудрика. Різноманітними аспектами молодіжної проблематики студентської молоді займалися такі вчені як В. Лісовський, Р. Арцишевський, І. Бех, В. Болгаріна, М. Боришевський, С. Гончаренко, І. Зязюн, Б. Кобзар, Л. Коваль, О. Кононко, І. Костюк, В. Кузь, М. Лукашенко, В. Москаленко, Н. Ничкало, В. Оржеховська, В. Постовий, В. Радул, О. Савченко. Однак питання соціалізації студентської молоді у громадських організаціях практично не розглядалось.

Тому в стаття ми ставимо за мету проаналізувати особливості соціалізації саме студентської молоді через її діяльність у громадських організаціях.

Як відомо, соціалізація є предметом дослідження представників різних наукових галузей, які виокремлюють найбільш важливі сутнісні характеристики цього явища. Ми будемо розглядати соціалізацію як двобічний процес, який, з одного боку, забезпечує засвоєння індивідом соціального досвіду, моделей соціальної поведінки, з іншого – сприяє відтворенню індивідом системи соціальних зв'язків за рахунок його активної діяльності, активного включення в соціальне середовище. Інакше кажучи, людина бере активну участь у процесі соціалізації, є його суб'єктом, тобто вона не лише адаптується до суспільства, а й впливає на соціальне середовище, життєві обставини та на формування власної особистості.

Оскільки ми розглядаємо педагогічні аспекти соціалізації саме студентської молоді, зупинимось більш докладно на характеристиці цієї соціально-демографічної групи.

На думку, Г. Овчаренко, під час визначення поняття «студентська

молодь» слід урахувати вікові, соціально-психологічні, соціально-демографічні, професійні та інші ознаки. Насамперед, слід розрізнити поняття студентство, яке більш широке за змістом, та студентська молодь. Студентство може охоплювати людей, що навчаються у вищих навчальних закладах, але за віком уже не належать до молоді як соціально-демографічної групи. Поняття «студентська молодь» ураховує як соціальні, так і вікові параметри. Належність до студентської молоді за віком визначається рамками, нижня межа яких на практиці розмита й визначається наявністю атестату про середню освіту, а верхня традиційно не виходить за 30-річну межу [6, с. 28].

Період навчання у вищих навчальних закладах – це важливий період соціалізації людини. У студентському віці діють усі механізми соціалізації: засвоєння соціальної ролі студента, підготовка до оволодіння соціальною роллю спеціаліста-професіонала, механізми наслідування та механізми соціального впливу з боку викладачів та студентської групи. Явища конформізму також можуть простежуватися в студентському середовищі.

Студентський вік характеризується також прагненням юнаків і дівчат самостійно й активно обирати певний життєвий стиль та ідеал, що відповідає умовам соціалізації. Юнацький вік можна характеризувати як усталену концептуальну соціалізацію, коли формуються базові властивості особистості. При цьому засвоюються як норми відносин між людьми, так і професійно-трудова вміння й навички. У подальшому людина вже не лише засвоює соціальний досвід, а й відтворює його через активний вплив на середовище через свою діяльність [7, с. 85]. Студентське життя для молоді людини – це не лише підготовка до майбутньої діяльності, але й ступінь самого життя, його значна частина. К. Ушинський вважав період життя людини від 16 до 22-23 років вирішальним: «Саме тут завершується період утворення окремих уявлень, і якщо не всі вони, то значну їх частину погруповано в єдину мережу, достатньо простору, щоб віддати рішучу перевагу тому чи тому напрямку думок людини та її характеру. Важливо, щоб матеріал, який у цей час вливають у душу юнакам був високої якості» [14, с. 441–442].

Особливістю студентського віку є те, що «у віковому й соціально-професійному плані це період найактивнішого розвитку моральних та естетичних почуттів, становлення і стабілізації характеру, і, що особливо важливо, оволодіння повним комплексом соціальних функцій дорослої людини, включаючи громадянські, суспільно-політичні, трудові» [1, с. 334].

Студентські роки – це час самоаналізу та самооцінок, «становлення особистості від зовнішнього вигляду до того, що визначає сутність особистості – характер, світогляд» [12, с. 17]. Усі ці особливості необхідно враховувати в навчально-виховному процесі, у діяльності студентських громадських організацій та об'єднань; без цього неможливо ефективно керувати розвитком особистості, студентством як

соціальною групою.

На сутнісні характеристики студентської молоді вказував С. Савченко. Узагальнивши думки різних авторів, він дійшов висновку, що, по-перше, за статевими, соціальними, віковими показниками студентство є найбільш мобільною групою, склад якої кожні п'ять років змінюється; по-друге, студентство – це відносно автономна соціальна група з підвищеною адаптивністю до різноманітних соціально-економічних і політичних змін у суспільстві, інституціональних і ціннісно-нормативних актів; по-третє, зі студентством у суспільстві традиційно пов'язують конкретні напрямки й темпи соціальних змін, у яких воно бере найактивнішу участь; по-четверте, студентство має значний інтелектуальний потенціал і відрізняється почуттям соціального альтруїзму; по-п'яте, у суспільстві студентство відіграє суперечливу роль, бо, з одного боку, є суб'єктом нової соціальної діяльності, з іншого – є чинником суспільної стабільності, маючи своєрідний привілей на майбутнє [11, с. 79].

Загальна демократизація та гуманізація суспільного життя в пострадянських країнах обумовили офіційне визнання та стимулювання діяльності молодіжних громадських організацій на території цих країн, закріплення їх статусу, прав та можливостей, що уможливило активізацію діяльності цих організацій.

Результати низки досліджень російських (О. Волохов, В. Грібанов, Д. Кірш, Р. Літвак, Т. Пташко, С. Тетерський) та вітчизняних (М. Баянівська, І. Зверева, Г. Лактіонова, Ю. Поліщук, С. Харченко) науковців дають підстави стверджувати, що молодіжні громадські об'єднання являють собою сформовані інститути соціалізації молодого покоління. У соціальній структурі суспільства вони стали повноправними соціальними суб'єктами. Основним завданням соціально-педагогічної діяльності молодіжних організацій є сприяння процесу соціалізації та соціального виховання молоді.

Проведений аналіз теоретичних джерел засвідчив, що у працях російських та українських науковців простежується полісемія у визначенні поняття «молодіжна організація».

Окрім характеристики молодіжної організації на основі соціологічних, політико-правових, соціокультурних підходів (Г. Головенько, О. Корнієвський, Г. Грібанов, А. Запесоцький), є ще визначення сутності молодіжних організацій у соціально-педагогічному аспекті.

А. Мудрик у межах розробленої факторної моделі соціалізації відносить молодіжні організації до одного з різновидів соціальних організацій – виховних організацій, у яких існує фіксоване членство, а також системи влади, соціальних ролей та формальних позитивних і негативних санкцій.

Із цього погляду молодіжна організація розглядається як спеціально створена громадська організація, основним завданням якої є соціальне

виховання окремих вікових груп населення [5, с. 109]. В усіх молодіжних виховних організацій загальне завдання – виховання людини, але розв'язується воно кожною з організацій по-різному, що обумовлює специфіку їх діяльності.

Р. Літвак розглядала дитячі та молодіжні організації як важливий компонент цілісної соціально-педагогічної системи суспільства, що забезпечує входження особистості в соціальне життя на основі організованої соціальної практики. Вона підкреслила, що молодіжна організація – це соціально-педагогічне суспільне формування, самостійна інтеграція підлітків, молодих людей та дорослих, об'єднаних на добровільній основі для спільної діяльності з метою задоволення індивідуальних та соціальних потреб, яка сприяє соціалізації особистості підлітка чи молодої людини [4, с. 336].

Зазначимо, що сьогодні в літературі немає не лише чітко визначеного поняття «молодіжна організація», але і єдиної класифікації цих організацій. На сьогодні є кілька підходів до визначення критеріїв класифікації: марксистський, психологічний, соціологічний, юридичний тощо.

Так, прибічники марксистського підходу за основу беруть класову належність членів тієї чи тієї організації. Психологічний підхід передбачає класифікацію молодіжних структур, виходячи з ролі «reergroup» у процесі виникнення організації. Під час використання юридичного підходу за головний критерій існування організації береться реєстрація та статутно оформлена задекларована мета її діяльності.

Більшість учених-педагогів як підставу для класифікації беруть саме мету діяльності молодіжних організацій, акцентуючи на її педагогічній складовій. Наприклад, російський дослідник Д. Кірш стверджував, що цілі та завдання молодіжних організацій здатні стати основою для виявлення видових різниць між ними. Свою позицію він обґрунтовував так. Під час визначення власної мети діяльності, вважав учений, молодіжні організації намагаються враховувати суспільно-політичну та педагогічну значущість того соціального досвіду, який зможуть отримати учасники такого формування. І саме соціально значуща діяльність як мета є однією з головних ознак, що відрізняє молодіжну організацію від інших суспільних об'єднань, і тому її і треба розглядати як головний критерій для класифікації. За цим критерієм Д. Кірш виділив молодіжні екологічні організації, військово-патріотичні, фізкультурно-оздоровчі тощо [2, с. 9].

З урахуванням цього критерію М. Кульпедінова розподілила всі молодіжні організації на три групи.

До першої групи дослідниця віднесла організації, що визначають головною метою задоволення інтересів, запитів, потреб своїх членів; передачу їм знань, розвиток умінь та навичок і, як наслідок, включення їх у соціальну практику. До цієї ж категорії відносяться й ті молодіжні організації, які були з самого початку створені виключно з метою освіти

молоді, але поступово перетворилися в утворення, що знайшли більш широку соціально значущу мету.

Другу велику групу серед усіх різновидів молодіжних організацій складають ті з них, що здатні через залучення до різноманітних видів діяльності приєднати молоду людину до соціальної практики. До цієї групи відносяться туристичні, спортивні, військово-патріотичні, юридичні та інші організації.

До третьої групи М. Кульпедінова віднесла ті молодіжні організації, які із самого початку знайомства з підлітком чи молодою людиною пропонують власну систему цінностей, на основі якої будується вся подальша діяльність. До цієї групи можна віднести суспільно-політичні, національно-культурні, релігійні, екологічні організації тощо [3, с. 36].

Серед вітчизняних дослідників питанням типологізації наявних в Україні молодіжних організацій приділяли увагу у працях М. Головатий, В. Головенько, О. Корнієвський, В. Кулик, Ю. Поліщук, В. Якушик.

Досліджуючи соціально-педагогічну діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань, Ю. Поліщук виокремив дев'ятнадцять різновидів цих організацій, що ґрунтуються на окремих напрямках соціально-педагогічної діяльності. Серед них: молодіжні об'єднання, діяльність яких спрямована на поглиблення в країні демократичних процесів та на побудову в Україні громадянського суспільства, молодіжні об'єднання саморозвивального й самовиховного спрямування; професійно спрямовані молодіжні об'єднання; молодіжні об'єднання, які здійснюють волонтерську діяльність; молодіжні об'єднання, в основі діяльності яких знаходиться взаємодопомога соціального характеру тощо [8, с. 15]. Особлива роль у соціалізації і вихованні особистості, наголошував дослідник, відводиться розвитку та примноженню її контактів з іншими людьми в умовах суспільно значущої спільної діяльності. Це зумовлено тим, що в процесі діяльності людина збагачується суспільним досвідом, стає особистістю, набуває можливості й здатності бути не лише об'єктом, але й суб'єктом процесу соціалізації і самовиховання. Отже, відповідно зорганізована діяльність стає суб'єктивним механізмом стимуляції та інтенсифікації соціалізації і самовиховної діяльності молоді. Соціалізація за цих умов постає кінцевим підсумком і водночас компонентом зазначеної діяльності. Вочевидь, що новітня реальність дедалі виразніше зміщує соціалізуючі й виховні впливи за межі школи (ВНЗ), коли позанавчальне соціальне середовище починає відігравати вирішальну роль [9, с. 41].

Учені звернули увагу на специфіку й принципи діяльності студентських молодіжних організацій. На думку А. Усова, генетичні витоки народження, діяльності та соціальних функцій студентських організацій слід шукати не в соціальному характері процесу пізнання, не в тих соціальних функціях, що упродовж своєї історії та розвитку виконували студентські організації, а у спільності економічних інтересів студентів, які виступають у межах системи вищої освіти одночасно як

власники, виробники та споживачі інтелектуальних ресурсів [13, с. 51].

Студентство є найбільш соціально-активною частиною молоді, що піддається впливу та організації. Студентів легше всього спровокувати на акції протесту, непокори тощо. Тому дуже багато залежить від того, в яке русло скерувати ту потенційну енергію, що сконцентрована у студентстві, від того, наскільки воно організовано. Студентська молодь складає чи не 80% від кількості молодіжних організацій, а часом й більшу їх частину. Проте власна специфіка організованого студентського руху визначається насамперед характером студентських організацій, членами яких є ті, хто навчається у ВНЗ, тобто членство в таких організаціях чітко регламентоване часом.

Організаційні процеси, що відбуваються в межах студентських організацій, мають яскраво виражену соціальну спрямованість, де взаємодія студентських груп має бути збалансована й скоординована. Перевага студентських утворень полягає в тому, що молода людина, входячи до складу колективу, може успішніше досягти своїх цілей, ніж індивідуально.

Як зазначила О. Рассказова, особливістю студентських громадських організацій та об'єднань є досить високий ступінь їхніх соціалізаційних можливостей, які виявляються в такому.

По-перше, у громадській організації молодій людині надано можливість стати суб'єктом соціально значущої діяльності. Студентська молодіжна організація залучає суб'єкта до системи соціальних відносин, допомагає досягти нові соціальні ролі.

По-друге, участь у діяльності студентських громадських об'єднань є одним з ефективних механізмів якісної підготовки майбутніх фахівців, формує вміння приймати самостійні рішення, брати відповідальність за результати роботи, колектив людей і своє професійне становлення.

По-третє, молодіжна організація виховує справжню самостійність та активність, сприяє формуванню громадянської позиції та особистісних якостей [10, с. 6].

На підставі вищевикладеного можна дійти висновку про те, що студентські громадські організації та об'єднання мають важливе, а подекуди й вирішальне значення в процесі соціалізації молоді. Беручи участь в діяльності тих чи тих студентських об'єднань, молода людина готова розв'язувати суспільні завдання, має можливість усвідомити своє місце в суспільному процесі. Позитивним моментом є те, що студенти бачать практичне здійснення важливих студентських інтересів та розв'язання наявних проблем.

Констатуємо, що студентське об'єднання як система особистісних взаємодій, з одного боку, може захистити молоду людину від маніпуляційних впливів суспільства, з іншого – пристосувати її до життя в цьому суспільстві, сформувати навички гармонійного розвитку та вміння протистояти його негативним виявам.

Традиційні інститути соціалізації, як от: сім'я, школа, вищий навчальний заклад – знаходяться у кризовому стані, що пов'язано зі значними соціальними трансформаціями, що відбуваються в сучасному українському суспільстві. Громадські організації та об'єднання є досить мобільними до змін, а також мають значний соціалізаційний потенціал для молоді, участь у яких озброює молоду людину навичками та здатністю, що роблять процес соціалізації більш успішним, формує в молодій людині упевненість у майбутньому та більшу соціальну мобільність.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у вивченні та систематизації позитивного досвіду діяльності громадських організацій та об'єднань в Україні.

Список використаної літератури

- 1. Ананьев Б. Г.** О проблемах современногочеловекознания / Б. Г. Ананьев ; АН СССР, Ин-т психологии. – М. : Наука, 1977. – 380 с.
- 2. Кирш Д. В.** Организационно-педагогические условия социализации личности в деятельности молодежных общественных организаций : автореф. дис. на соиск.учен.степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Кирш Дмитрий Викторович. – Тамбов, 2002. – 22 с.
- 3. Кульпединова М. Е.** Детское движение – объект научных исследований / М. Е. Кульпединова, В. В. Ковров. – М., 1995. – 156 с.
- 4. Литвак Р. А.** Педагогические основы деятельности детских общественных объединений в современных условиях : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Литвак Римма Алексеевна. – Екатеринбург, 1997. – 389 с.
- 5. Мудрик А. В.** Социальная педагогика / А. В. Мудрик. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Академия, 2000. – 200 с.
- 6. Овчаренко Г. Е.** Організація процесу соціалізації студентської молоді мистецько-педагогічних спеціальностей у позанавчальній діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. Е. Овчаренко. – Луганськ : Вид-во ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – 166 с.
- 7. Педагогіка вищої школи :** навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
- 8. Поліщук Ю. Й.** Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Поліщук Юрій Йосипович. – Луганськ, 2006. – 42 с.
- 9. Поліщук Ю. Й.** Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 / Поліщук Юрій Йосипович. – Луганськ, 2006. – 301 с.
- 10. Рассказова О. А.** Організація роботи у студентських об'єднаннях вищого навчального закладу / О. А. Рассказова. – Алчевськ : ДонДТУ, 2008. – 135 с.
- 11. Савченко С. В.** Социализация студенческой молодежи в условиях регионального образовательного пространства : монография / С. В. Савченко. – Луганск : Альма-матер, 2003. – 406 с.
- 12. Самарин Ю. А.** Психология

студенческого возраста и становление специалиста / Ю. А. Самарин // Вестн. высш. шк. – 1969. – № 8. – С. 127–130. **13. Усов А. А.** Студенческие организации как субъект педагогической деятельности в процессе подготовки будущего учителя : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А. А. Усов. – Самара, 2000. – 161 с. **14. Ушинский К. Д.** Собрание сочинений / К. Д. Ушинский. – М ; Л. : Акад. пед. наук РСФСР, 1948. – Т. 8 : Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии, Т. 1. – 1950. – 776 с.

Сечка С. В. До проблеми соціалізації студентської молоді у громадських організаціях та об'єднаннях

У статті розглянуто особливості соціалізації студентської молоді у громадських організаціях та об'єднаннях. Розкрито сутність та особливості поняття «студентська молодь», визначено сутнісні характеристики студентської молоді. Представлено різні класифікації молодіжних організацій, схарактеризовано найбільш визнану класифікацію залежно від мети соціально значущої діяльності: молодіжні об'єднання, діяльність яких спрямована на поглиблення в країні демократичних процесів та на побудову в Україні громадянського суспільства, молодіжні об'єднання саморозвивального й самовиховного спрямування; професійно спрямовані молодіжні об'єднання; молодіжні об'єднання, які здійснюють волонтерську діяльність; молодіжні об'єднання, в основі діяльності яких знаходиться взаємодопомога соціального характеру тощо; визначено високий ступінь соціалізаційних можливостей студентських громадських організацій та об'єднань.

Ключові слова: соціалізація, студентська молодь, громадські організації та об'єднання

Сечка С. В. К проблеме социализации студенческой молодежи в общественных организациях и объединениях

В статье рассматриваются особенности социализации студенческой молодежи в общественных организациях и объединениях. Раскрывается сущность и особенности понятия «студенческая молодежь», определяются сущностные характеристики студенческой молодежи. Представлены различные классификации молодежных организаций. Охарактеризована наиболее признанная классификация молодежных объединений в зависимости от цели социально значимой деятельности: молодежные объединения, деятельность которых направлена на углубление в стране демократических процессов и на построение в Украине гражданского общества, молодежные объединения само развивающего и самомолодежные объединения само развивающего и само воспитательного направления; профессионально направленные молодежные объединения; молодежные объединения, осуществляющие волонтерскую деятельность; молодежные объединения, в основе деятельности которых находится взаимопомощь социального характера и

тому подібное; определена высокая степень социализационных возможностей студенческих общественных организаций и объединений.

Ключевые слова: социализация, студенческая молодежь, общественные организации и объединения

Sechka S. The Problem of Students' Socialization in Public Organizations and Associations

The article deals with the features of students' socialization in public organizations and associations. The essence and peculiarities of the "students youth" concept are revealed, the essential characteristics of students are defined. Different classifications of youth organizations are presented. The author has determined the most recognized classification depending on the purpose of socially significant activities: youth groups, which are aimed for deepening democratic processes in the country and building a civil society in Ukraine, youth associations of self-developing and self-educative direction; professionally oriented youth groups; youth groups engaged in voluntary activities; youth groups, which activity is based on a mutual assistance in social issues etc.; a high degree of socialization capabilities of students public organizations and associations is identified. Being involved in students' public organizations gives a young person an opportunity to become the subject of socially significant activity; participation in public organizations is one of the effective mechanisms of the future specialist' training, it forms the skills to make independent decisions, take responsibilities for the work results, people team and professional development; youth organization educates the true independence and activity, contributes to the formation of civil position and personal qualities.

Key words: socialization, students, public organizations and associations

Стаття надійшла до редакції 27.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 159.922.763+159.92.765

В. І. Степаненко

**ПОНЯТТЯ ТА ФОРМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НА БАЗІ
ГІПЕРЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

За рішенням Всесвітньої організації охорони здоров'я обдаровані діти входять до «групи ризику» [10]. Згідно соціологічних досліджень такі діти складають 20 – 30% загальної популяції. До «благополучних» з них належать лише 5%, решта знаходяться в ситуації ризику соціальної ізоляції та відчуження з боку однолітків [9, с. 154].